

70 let třídních bojů

Když v roce 1955 vzpomínala Světová odborová federace deseti let od svého založení vytvořil Pablo Picasso obraz rozkvetlé květiny a věnoval jej právě této mezinárodní odborové centrále k jejímu kulatému výročí vzniku. Uplynulo dalších šedesát a Světová odborová federace si 3. října letošního roku připomněla již sedmdesát let své historie. Výročí nesmírně významné. Roky revolučních bojů, usilovného, namáhavého sjednocování světového odborového hnutí, rozmachu síly, byly v devadesátých letech minulého století vystřídány dny hořkých zklamání zrady a přeběhlictví. Zrada a porážka socialismu v evropských zemích nesla trpké ovoce i pro tuto světovou mezinárodní centrálu. Třídní solidarita dělníků a ostatních pracujících, reálné zkušenosti, odhodlání odborových svazů v zemích Afriky, Asie, Latinské, ale i Severní Ameriky a zásadové postoje řady levicových odborových centrál v Řecku, na Kypru, Portugalsku, Baskicku, zabránily v konečném rozbití této světové odborové centrály. Ta po dlouhém zápase o své sídlo v Praze s listopadovým československým a později českým disidentem sice obhájila své právo mezinárodní organizace na existenci, ale z praktických důvodů byla centrála rozhodnutím sjezdu přenesena do Athén. Odborové sdružení Čech, Moravy a Slezska je dnes jedinou odborovou centrálou v České republice, která je členem této ve mezinárodní odborové centrály.

Jaké byly některé historické momenty v sedmdesátileté cestě SOF? Především je třeba uvést, že velký význam i pro odborové hnutí měl moment 9. května roku 1945, kdy skončila 2. světová válka v Evropě a následně datum 2. září, kdy Japonsko podepsalo bezpodmínečnou kapitulaci. Nové poválečné rozložení politických sil předznamenalo i výraznou změnu poměru sil v mezinárodním odborovém hnutí. Struktura odborového hnutí se změnila, amsterodamská internacionála se v podstatě rozpadla v průběhu války a několikrát pokusy o její oživení ztroskotaly. Jednotné odborové organizace vznikající v nově se formujícím bloku lidově demokratických zemí si braly za vzor jednotné odbory v Světském svazu a vznášely požadavky na vznik nové mezinárodní odborové organizace důsledně hájící práva nejen dělníků, ale i obecně všech zaměstnanců. Je však také skutečností, že například představitelé některých britských odborových centrál v této době se snažili tento trend následování sovětských odborů změnit.

Již 6. února 1945 se v Londýně sešla valná hromada, již se zúčastnilo 204 delegátů, kteří reprezentovali přibližně 60 miliónů dělníků ze 42 zemí. Věc však nebyla zdaleka tak jednoduchá a v otázce vytvoření odborové internacionály se objevily vážné rozpory. Delegáti ze zemí Latinské Ameriky, SSSR, Francie, Austrálie, ale i americké CIO však požadovali, aby byla vytvořena nová odborová organizace a podporovali návrhy Sidney Hillmana ze americké centrály CIO. Je třeba poznamenat, že v tato zmiňovaná centrála byla pod vlivem velmi silného levicového křídla, zosobňovala na americké prostředí velmi pokrokové pozice a dostávala se tak do otevřených rozporů se zbytkem amerického odborového svazu AFL. Britští odboroví předáci se tehdy upnuli na snahu oživit odumírající reformistickou odborovou internacionálu založenou v Amsterodamu. Nakonec však došlo ke kompromisu. Ten spočíval ve vytvoření 41 členné komise, která svolala další valnou hromadu s hlavním cílem vytvořit návrh stanov SOF.

Ustanovující sjezd Světové odborové federace (SOF) se konal v Paříži 25. září až 9. října roku 1945. Právě 3. října 1945 došlo na tomto ustanovujícím sjezdu k rozhodnutí, kdy se valná hromada přeměnila na sjezd. Účastnilo se jej 346 delegátů 56 zemí světa, kteří v té době reprezentovali 67 miliónů dělníků. Na založení SOF se tak podílely téměř všechny všeobecné, nikoliv stavovsky profesní, odborové svazy, které vznikly a působily ve svých zemích již před tím. Americká AFL byla rovněž pozvána, ale nezúčastnila se. Zakládajícím generálním tajemníkem byl zvolen Luis Saliant. Československo tehdy zastupovala 14 členná delegace. Členem výkonného výboru SOF pro středoevropské země byl zvolen Antonín Zápotocký, tehdy předseda ÚRO a do širšího představenstva Generální rady SOF byli zvoleni František Zupka a Evžen Erban, náhradníky byli Otakar Wunsch a František Jugmann.

Co při této vzpomínce dále dodat. Od roku 1945 do roku 1989 SOF postupně rostla, sílila a zahrnoval až 400 miliónů pracujících, převážně dělnických profesí. Její úloha při obhajování postavení dělnické třídy, boj za osmihodinový pracovní den s odpovídající mzdou, sociální

zabezpečení a budování socialismu je jednoznačná. prosadila například i vznik výboru práce při OSN. Jak rostla síla SOF tak však také narůstaly snahy korumpovat odborové hnutí a podporovat silné reformistické tendence ze strany jejích odpůrců, bružuzaných vládnoucích elit, socialistického a sociálně-demokratického hnutí i politicky orientovaných subjektů na křesťansko-demokratické politické subjekty. Hned na počátku studené války na základě iniciativy amerických odborových centrál AFL-CIO některé svazy SOF opustily a počátkem 50. let založily Mezinárodní svaz svobodných odborů (ICFTU). Ten zůstal věrným nástrojem politiky kompromisů poplatné zájmům národního i nadnárodního kapitálu, jehož konstantním symbolem byla propaganda buržoazní ideologie, později iluze např. švédského socialismu a sociálního státu s reformovatelným kapitalismem s lidskou tváří a všemocnou úlohou kolektivních smluv a především heslo apolitičnosti odborů a odborových požadavků. To bohužel není fráze, ale skutečnost. je však požadavek osmihodinové práce, zákazu dětské práce, či důstojných důchodů požadavkem nepolitickým. určitě není. Svobodné odbory však rovněž samy procházely cestou značného vnitřního štěpení a hledání vhodného prostoru útoku na SOF, východiskem se mělo stát založení Světového svazu práce, ale i toto byla stále jen málo početná organizace.

Události devadesátých let, zejména roky 1990 až 1994 přinesly dramatický zvrat. Vlivem mocenských zvrátů v evropských zemích sledující cestu dosažení socialismu Svobodné odbory naplánovaly novou strategii, znovu vytyčily heslo apolitičnosti odborové politiky a rozbití jednotných všeobecných odborových svazu na profesní organizace. Tuto historii však velice dobře známe i z našeho bývalého Československa a následně České republiky. Stovky představitelů managementu nadnárodních koncernů za vydatné podpory domácího disidentu se účastnili hodokvasu rozbíjení jednotných odborových svazu organizovaných v SOF a tzv. dělby majetku. není třeba zastírat, že SOF v této situaci dospěla až na hranici své faktické existence a rozpadu organizační struktury. Ve svém praktickém dopadu to mělo velmi negativní dopady na dělnickou třídu a další pracující. Vždyť jen v samotném Československu a posléze České republice odbory již nyní organizované v Svobodných odborech, později přejmenovaných na mezinárodní odborovou konfederaci (její součástí je i evropská odborová konfederace) zaprodaly přes padesát lety vybojovaných odborářská zaměstnanecká ekonomických a sociálních práv. V té době mezinárodní výbor pro práci podporovaný Svazem práce a Svobodnými odbory přijal mimo jiné faktická zrušení trvalého zákazu dětské práce, zrušení zákazu noční ženské práce pod heslem rovných genderových práv, zrušení zákazu existence agentur pro vyhledávání práce, výrazně zmírni, podmínky práce v dolech a legalizoval práci na základě smluv o dílo, v České republice i tzv. švarcsystému.

Situace byla v roce 1994 v SOF velice kritická. z iniciativy Sýrie, Kuby, Libye, Palestiny, Iráku, Indie, Vietnamu a některých menších organizací z Latinské Ameriky, Asie i Blízkého východu bylo rozhodnuto svolat 13. sjezd SOF do Sýrie. Ten se uskutečnil v listopadu téhož roku. N tomto sjezdu se střetly dva proudy se svými protichůdnými názory. Na jedné straně francouzská CGT, italská GGIL a některé další odborové centrály navrhovaly rozpuštění SOF a připojení k Svobodným odborům. Na straně druhé odborové organizace Sýrie, Kuby, Vietnamu a Indie s tím nesouhlasily a žádaly znovuoživení SOF. Připojil se k nim i Všeobecný odborový svaz Řecka a kyperský svaz PEO. Návrh nerozpustit SOF zvítězil. nastalo dlouhé a namáhavé období obnovování její struktury. Po sjezdu v Damašku SOF čelila i novému mezinárodnímu tlaku proti svému zastoupení v rámci prostor OSN a mezinárodního výboru pro práci v Ženevě. Následný 14. sjezd SOF v Dillí potvrdil třídní chápání práce i závažnost změny taktiky Světové odborové konfederace vůči SOF.

Dnes při vzdání památky 70 výročí SOF výrazně obnovila a posílila celosvětově svou organizační strukturu. Z hlediska rozsahu členské základnu je rovnocenný partner Světové odborové Konfederace. Je organizována do pěti oblastních sekretariátu. Zahrnuje dnes 92 miliónů členů v 126 zemí. V Evropě zahrnuje 42 členských svazů především a má vliv i v svazech TUI. Svě členství obnovily i některé svazy s francouzské CGT či Itálie i velké Británie, nejnověji vede přístupové rozhovory jeden potravinářský svaz v Polsku. Přesto na rozdíl od jiných světadílů je dnes v Evropě situace spíš konstantní. V České republice je členem jediná naše OS ČMS a naše postavení je podrženost i členství v Evropském oblastním sekretariátu SOF. Výrazným aktivním zlomem v rozšiřování SOF se stal 16. sjezd v Athénách a přijatá athénská smlouva. Situace v

domácím i mezinárodním odborovém hnutí není jednoduchá. Proces štěpení odborových svazů není překonán. Přesto chci na závěr této vzpomínky věnované 70. výročí SOF uvést přesvědčení, že cesta bojů této mezinárodní odborové centrály snažící se vycházet z důsledně třídních principu rozdělení společnosti při obhajobě základních práv dělníků i ostatních pracujících za důstojný život, odstranění chudoby, solidaritu a překonání kapitalistického soukromovlastnického přerozdělování zisků plynoucí nadnárodním kapitálovým uskupením není marná a má svůj hluboký význam.

Stanislav Grospič
předseda OSČMS
člen sekretariátu EURO-SOF